

İlk Bahriye Meclisi ileride girilecek faaliyetlere basamak teşkil etmesi bakımından önem taşımaktadır. Nitekim Meclis-i Âdiye gibi ara sıra toplanan meclislerle bu mühim müessesenin islahına imkân olamayacağı kısa zamanda anlaşarak sürekli çalışacak bahriye meclisinin teşkilî yönüne gidilmiştir. Nihayet yapılan görüşmeler sonucunda 8 Eylül 1845 tarihinde Dâimî Bahriye Meclisi kurulmuştur. Bu meclisin kurulması ile Tanzimat Fermanı döneminde bahriye işleri daha şuurulu ve sistemli bir şekilde ele alınmıştır. Bu meclisin görevleri ve çalışma şekli ilk Bahriye Meclisi'ninki gibi idi. Fakat zamanla bahriye işlerinin gelişmesi ve yeni birtakım müesseselerin kurulması dolayısıyla bu meclisin görev ve yetkilerinin önem kazanması, meclise bağlı kalem sayılarında artışa yol açmıştır. Bahriye Meclisi Kalemî'nde yapılan en önemli değişiklik 1864 yılında meydana gelmiştir. Bu tarihte Bahriye Meclisi Kalemî, bahriye kısmı, nizam kısmı, levâzım kısmı olmak üzere üçe ayrılarak kalemler arasında bir iş bölümü yapılmıştır.

Bahriye Meclisi'nin kurulması hiç şüphesiz Tanzimat Fermanı döneminde bahriyeyi islah etme yolunda girilen reform faaliyetlerinin başında yer alır. Dönemin ikinci önemli olayı ise kaptanpaşalık müessesesinin yerine Bahriye Nezâreti'nin kurulmasıdır (1867). Böylece Bahriye Meclisi'ne daha da önem verilmiş, II. Abdülhamid döneminde meclis birçok daireye ayrılmış ve her daire için birer tâlimatnâme çıkarılmıştır.

Bu dönemde teşkilâtta yapılan düzenlemelerin yanı sıra savaş gemilerinde de önemli değişimler olmuştur. Yelkenli gemiler tarihe karışmış, savaş gemilerinin hepsi buharla işleyen gemiler haline gelmiştir. Kırım Harbi'nden (1853-1856) sonra da artık zırhlı gemilerin yapımına başlanmıştır. Fakat gerek buharlı gemiler gerekse zırhlı gemiler dış ülkelerden satın alınmıştır. Özellikle zırhlı gemiler başta İngiltere olmak üzere Avrupa'dan getirilmiş, bu durum devleti büyük bir malî bunalıma sokmuştur. Yüzyılın sonlarına doğru da Almanya'dan savaş gemisi satın alınmaya başlanmıştır. Ayrıca bu dönemde maarife verilen önem neticesinde bahriye mektepleri de modern usullerle eğitim yapan birer müessese haline getirilmiştir (ayrıca bk. BAHİRİYE MEKTEBİ; BAHİRİYE NEZÂRETİ).

#### BİBLİYOGRAFYA :

Kâtib Çelebi, *Tuhfetü'l-kibâr*, tür.yer.; Hezârfen Hüseyin Efendi, *Telhîsü'l-beyân fî kavânîni Âli Osmân*, Paris Ancien Fond, nr. 40, 8. bab (fotokopisi: İÜ Ed.Fak., Tarih Seminer Kitaplığı); Râmizpaşazâde Mehmed İzzet, *Harîta-i Kapudânân-ı Deryâ*, İstanbul 1285; Mehmed Şükrü, *Esfâr-ı Bahriyye-i Osmâniyye*, İstanbul 1306, s. 142-146; Cevdet, *Târih*, I, 152-157; Marsigli, *Osmanlı İmparatorluğunun Askerî Vaziyeti*, tür.yer.; Fevzi Kurtoğlu, *Türklerin Deniz Muharebeleri*, İstanbul 1935; a.mlf., *Gelibolu ve Yöresi Tarihi*, İstanbul 1939; a.mlf., *1768-1774 Türk-Rus Harbinde Akdeniz Harekâtı ve Cezayirli Gazi Hasan Paşa*, İstanbul 1942; a.mlf. — Ali Haydar Alpagut, *Türklerin Deniz Harp Sanatına Hizmetleri*, İstanbul 1936; Uzunçarşılı, *Merkez-Bahriye*, s. 389-546; a.mlf., "Hasan Paşa", *İA*, V/1, s. 319-323; İbrahim Kafesoğlu, *Sultan Melikşah Devrinde Büyük Selçuklu İmparatorluğu*, İstanbul 1953, s. 76-77; R. Kahane — A. Tietze, *The Lingua Franca in the Levant*, Urbana 1958; Akdes Nimet Kurat, *Çaka Bey*, Ankara 1966; Adivar, *Osmanlı Türklerinde İlim*, s. 65-83; Şerafettin Turan, "Rodos'un Zap- tından Malta Muharasasına", *Kanunî Armağanı*, Ankara 1970, s. 47-117; Abidin Daver, *Türk Denizciligi*, İstanbul, ts. (Varoğlu Yayınevi), tür.yer.; Affif Büyüktuğrul, *Osmanlı Deniz Harp Tarihi*, İstanbul 1970-75, I-IV; Ali İhsan Gencer, *Bahriye'de Yapılan İslahat Hareketleri ve Bahriye Nezâreti'nin Kuruluşu (1789-1867)*, İstanbul 1985; a.mlf., *Türk Denizcilik Tarihi Araştırmaları*, İstanbul 1986; P. Wittek, *Menteşe Beyliği* (trc. O. Şaik Kökay), Ankara 1986, s. 29-80; Ali Sevim, *Anadolı'nun Fethi*, Ankara 1987, s. 96-97; Mücteba İlgürel, "Türklerin Batı Anadolu Sahil Güvenliğine Verdikleri Önem", *TKA Prof.Dr. İsmail Ercüment Kuran'a Armağan*, Ankara 1989, s. 111-125; Saffet, "1205'de Donanmamız", *TOEM*, IV/22 (1329), s. 1370-1377; a.mlf., "Osmanlı Bahr-ı Ahmer Filosunun Sumatra Seferi Üzerine Vesikalar", a.e., IV/24 (1329), s. 102 vd.; Şahabettin Tekindağ, "Haliç Tersânesinde İnşâ Edilen İlk Osmanlı Donanması ve Cafer Kapudânın Arızası", *BTTD*, VII (1968), s. 66-71; a.mlf., "Süveys'te Türkler ve Selman Reis'in Arızası", a.e., IX (1968), s. 77-78 vd.; a.mlf., "Çeşme", *İA*, III, 387, 388; a.mlf., "Teke-oğulları", *İA*, XII/1, s. 129, 130; Cengiz Orhonlu, "Turgut Reis ve Korsika Baskını", *BTTD*, XV (1968), s. 70 vd.; a.mlf., "Hint Kaptanlığı ve Piri Reis", *TTK Belleten*, sy. 134 (1970), s. 235; a.mlf., "Mezemorta Hüseyin Paşa", *İA*, VIII, 205-208; H. Y. Kissling, "İkinci Sultan Bayezid'in Deniz Politikası Üzerine Düşünceler", *TK*, sy. 84 (1969), s. 20 vd.; David Ayalon, "Memlûklüler ve Deniz Kuvvetleri: İslâm Âlemi İle Hristiyan Avrupa Arasındaki Mücadelelerin Bir Safhası" (trc. Salih Özbaran), *TD*, sy. 25 (1971), s. 39-51; a.mlf. — İ. H. Uzunçarşılı, "Bahriyya", *Eİ²* (İng.), I, 945-949; Oktay Aslanapa, "Türk Denizciligi ve Selçuklu Tersâneleri", *TK*, sy. 146 (1974), s. 71; Halil İnalıcık, "The Rise of the Turcoman Maritime Principalities in Anatolia, Byzantium and Crusades", *Byzantinische Forschungen*, IX, Amsterdam 1985, s. 179-216; Wolfgang Müller-Wiener, "Zur Geschichte Des Tersâne-i Âmi-re in İstanbul", *Turcica*, IX (Robert Anhegger, Festschrift Armağanı), Paris 1977, s. 253-273; A. S. Ehrenkreutz, "Bahriyya", *Eİ² Suppl.* (İng.), s. 119-121.



ALİ İHSAN GENCER

#### BAHRİYE MEKTEBİ

Türk deniz kuvvetlerine  
subay yetiştiren  
Deniz Harp Okulu ve Lisesi'nin  
eski adı.

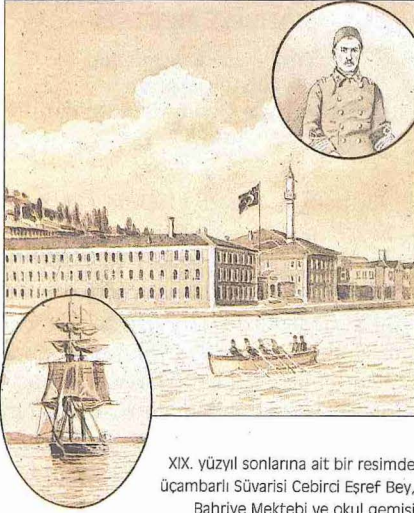
İlk defa 6 Şevval 1190'da (18 Kasım 1776) Hendesehâne-i Bahrî adıyla Kasım-paşa'da Darağacı denilen mevkide bir kadirga çekek gözü tâdil edilerek orada açıldı. Osmanlı İmparatorluğu'nda Batı usulünde öğretim ve eğitim yapmak üzere kurulmuş olan ilk mekteptir. Osmanlı Devleti denizcilerinin de birçok bakım-dan çağının gerisinde kalarak üst üste büyük başarısızlıklara uğramaları sonucunda Kaptanıderyâ Cezayirli Gazi Hasan Paşa artık Batı usulü eğitime geçilmesi zamanının geldiğini bir teklifle hükûmete bildirince Sultan III. Mustafa'nın da kabulüyle bu okul açıldı.

Hendesehâne'nin ilk hocası, İtalyanca ve Fransızca'yı da iyi bilen Cezayirli Hasan Hoca adında bir denizci idi. Mektepte günde 90 akçe ile çalışan bu hocanın ayrıca 30 akçe gündelikli bir yardımcısı ile yine 30 akçe gündelikli bir laboratuvar memuru bulunuyordu. Mektep başlangıçta dört sınıflı olup biri güverte subayı ve kaptan, diğeri inşaiye mühendisi yetiştirmek üzere iki kısımdan ibaretti. Güverte sınıfında okuyanlar okulu bitiren gemilerde sırasıyla jurnal hocası (mal sorumlusu), çorba hocası (ikmal subayı), baş hoca (seyir subayı) oluyor ve nihayet tekrar imtihandan geçirilerek gemi kumandanlığına yükseliyorlardı. İnşaiye sınıfında okuyanlar ise tersanelerde gemi inşa mühendisliğine ayrılıyorlardı.

Hendesehâne'nin açılmasından altı yıl sonra bulunduğu yer ihtiyaca yetmediğinden tersane emini Âyetullah Bey zamanında Camialtı denilen bölgede, üç ambarlı büyük kalyonların inşa edildiği alanda birkaç odadan ibaret yeni bir hendesehâne binası yapıldı (1784).

Bu arada Ruslar'ın Şâhin Giray'ı himaye bahanesiyle Kırım'ın iç işlerine karışmaya başlamaları üzerine Fransa'dan kale ve istihkâm işlerinden anlayan mühendisler getirildi. Bunların aslında doğrudan doğruya tersane ile ilişkileri yoksa da 1784'te tersaneden başka yerde böyle bir mektep bulunmadığından Hendesehâne'de kurs mahiyetinde ders vermeleri uygun görüldü. Bu arada mektep civarındaki Aynalıkavak Sarayı bahçesinde bir istihkâm sahası yaptırıldı; aytab-





XIX. yüzyıl sonlarına ait bir resimde üçambarlı Süvarisi Cebirci Eşref Bey, Bahriye Mektebi ve okul gemisi (Hasan Hüsnü Tengüz Albümü, İstanbul Deniz Müzesi, nr. 578)

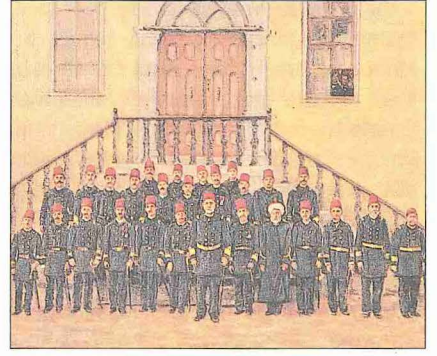
ya, gizli yollar, şivler ve kaponiyerler vücuda getirildi. Ancak Ruslar bu durumu hoş karşılamadılar; müttefikleri olan Avusturya'yı sıkıştırarak Avusturya asıllı Fransa kraliçesi Marie Antoinette vasiyetiyle Fransız mühendislerin 1 Şaban 1203'te (27 Eylül 1788) geri çağırılmasını sağladılar. Bunun üzerine devamlı bir şekilde kara istihkâm ve topçu subayları yetiştirmek üzere Halıcıoğlu'nda bir bina yapılarak burada Mühendishâne-i Berri-i Hümayun adıyla yeni bir okul öğretime başladı (1795). Bu arada deniz hendesehânesinin adı da Mühendishâne-i Bahri-i Hümayun'a çevrildi. Ancak bu mekteplerde ders verebilecek durumda olan Türk hocalar Kasapbaşızade İbrâhim Efendi, Palabıyık Mehmed Efendi, Gelenbevî İsmâil Efendi, Bahar Efendi gibi belirli sayıda kişiler olduğundan iki okulun öğretimi birleştirildi ve tedrisat Halıcıoğlu'ndaki binada belirli günlerde nöbetleşe yapılmaya başlandı. Fakat ayrı maksatlar için açılmış olan bu iki mektepte birleştirilmiş öğretim, zamanla faydalı görülmeyle bir süre sonra tedrisat yeniden ayrıldı.

1809'da Kabakçı Mustafa ayaklanması sırasında devletin hemen her yeni kuruluşu sarsıntı geçirdiği gibi Mühendishâne-i Bahri-i Hümayun da bundan etkilenince gerek hocalar gerekse öğrenciler geçimlerini temin edebilmek için dışarıda kendilerine yeni işler aramaya başladılar. Bu buhranlı dönemde 1821'de Kasımpaşa'da çıkıp tersaneye de sıç-

rayan bir yangın sırasında birçok yerle birlikte mektep binası da yandı. Bunun üzerine aynı yöredeki bir bıçkı mağazası tâdil edilip kısmen mektep haline sokularak talebeler geçici bir süre için buraya yerleştirildi. 1826'da yeniceriliğin kaldırılması ve bu arada eski kurumların lağvedilerek yerlerine Batı usulünde yenilerinin kurulması sırasında Kasımpaşa'da şimdiki Deniz Hastahanesi'nin bulunduğu tepedeki Gazi Hasan Paşa Konağı satın alındı; konak yıkılarak yerine 400 talebe kapasiteli yeni bir bina inşasına başlandı (1828). Mevcut mektep de geçici olarak Heybeliada'daki Levent Kışlası'na (bugünkü Deniz Lisesi binası) taşındı. 1838'de Kasımpaşa'daki bina nakledildi. Kapısı üzerindeki kitâbenin tarih beyti şöyledir: "Nokta-i târihini Zîver hisâb edip dedim / Mekteb-i Bahri'yi ihyâ kıldı şehinşâh-ı dîn" (1254/1838).

1834'te kara kuvvetlerinin piyade ve süvari sınıflarına subay yetiştirmek üzere Maçka'da Mekteb-i Harbiye-i Şâhâne adıyla bir okul açılmıştı. Mühendishâne-i Bahri-i Hümayun'un adı da buna uyularak bu tarihten itibaren Mekteb-i Bahriye-i Şâhâne şeklinde değiştirildi. Ancak bu yeni bina da öğrencilere dar geldiğinden Heybeli'deki kışla yeniden tâdil edilip okul haline getirilerek Mekteb-i Bahriye 1846'da son olarak Heybeli'ye taşındı.

1853'te Bahriye Mektebi'nin idâdî sınıfları açıldı. 1865'te Harbiye, Mühendishâne ve Tıbbiye idâdîleriyle birlikte bu idâdî de Galatasaray idâdîsi'nde bir araya toplandı. 1868 yılında Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'nin açılması üzerine bu idâdîler tekrar ayrıldı. 1875'te Mekteb-i Rüşdiyye-i Bahri adıyla Kasımpaşa'da orta kısmı açılan okulda öğretim zamanla daha da gelişti. 1908'de İngiltere'nin bahriye eğitim ve öğretim sistemi olduğu gibi alınarak aynen uygulanmaya başlandı. Bu tarihe kadar makine subayları haddehânedeki çırak okullardan yetişiyordu. Ancak bu da yeterli görülmeyle 1916'da bir makine subayı okulu ile kâtip (levâzımcı) yetiştirecek bir okul açıldı. Bu okullar 1917'de Heybeliada'da Çamlıman üstündeki Rum Ticaret Okulu'na (yakın zamana kadar Deniz Lisesi olan bina) alındılar. Fakat Mütareke şartları sonucunda bu bina boşaltılarak iki okul da Mekteb-i Bahriye içine taşındı. Bu tarihe kadar okul, altı yıl orta öğretimi dört yılda bitiren fen



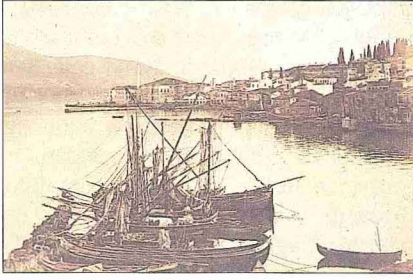
XX. yüzyıl başlarında Bahriye Mektebi'nin tedris heyetini gösteren yağlı boya bir tablo (İstanbul Deniz Müzesi)

ağırlıklı dört sınıf ile bundan sonra yarı-sı uygulama ile geçen iki yıllık deniz talebesi dönemi olarak yüksek öğretimden oluşuyordu. 3 Mart 1924'te kabul edilen tevhîd-i tedrisat kanununa uyularak 1928'den itibaren üç sınıflı lise ve ondan sonra başlangıçta iki buçuk yıl olan ve zamanla dört yıla çıkarılan okul Heybeli'den ayrılıp Tuzla'daki yeni binasında yüksek düzeydeki Deniz Harp Okulu adı altında eğitimlerini sürdürmüşlerdir.

Heybeliada Bahriye Mektebi'nin marisi hakkında yayımlanmış bir çalışma yoktur. Yalnız burada Sultan II. Mahmud tarafından inşa ettirilen Hünkâr Köşkü'nün bulunduğu bilinmektedir. Sedat Hakkı Eldem tarafından yayımlanan Başbakanlık Arşivi'ndeki eski bir plan ile 1930'da havadan çekilmiş bir fotoğraf, Bahriye Mektebi'ni teşkil eden yapıların genel durumu hakkında bir fikir vermektedir. XX. yüzyıl başlarında yıktırılan Hünkâr Köşkü deniz kıyısında oldukça büyük bir yapı idi. Bir fotoğrafta binanın iki katlı olduğu ve ikinci kat çıkımlarının dörder sütuna oturduğu görülür. Bu çıkımların üçgen biçiminde alınlıkları vardır. Böylece bina belirli şekilde ampir üslûbuna uygunluk gösterir. Bahriye Mektebi'nin aslında Levent Kışlası olan binasının rıhtıma açılan kapısı üstünde evvelce, "Rif'atâ as cevher-âsâ kışlaya târihini / Kıldı mellâha binâ bu kışlayı Mahmûd Han" (1244/1829) mısralarıyla biten altı beyitlik bir kitâbe bulunuyordu.

Bahriye Mektebi'nin deniz tarafında vapur iskelesine yakın olan kenarında dikdörtgen planlı büyük bir cami mevcuttu. Üzeri kiremit kaplı bir çatı ile ör-





II. Abdülhamid devrinde Bahriye Mektebi'nin denizden görünüşü (İÜ Ktp., Albüm, nr. 90.401)

tülü olan bu fevkanî caminin her cephesinde üç sıra halinde pencereler vardı. 1935'li yıllara kadar ayakta kalan bu caminin o yıllarda minaresi yıktırılmış, cami okuma salonu yapılmış ve daha sonra ise tamamen ortadan kaldırılmıştır. Kapısı üstündeki beş beyitlik kitâbesinin tarih beyti şöyle idi: "Edâ-yı farz edip târîh-i tâmmın söyle ey Rif'at / Gelip bu ma'bed-i dilde duâ kıl Hân Mahmûd'a" (1244/1829).

#### BİBLİYOGRAFYA :

Mehmed Râif, *Mir'ât-ı İstanbul*, İstanbul 1314 (Bahriye Mektebi'nin eski bir fotoğrafı vardır); *Mühendishâne-i Sultânî'nin Tesis ve Küşâd-ı nı Âmir Sultan Selim Hân-ı Sâlis Fermânı* (nşr. Matbaa-i Bahriyye), İstanbul 1328; *Deniz Mektepleri Tarihçesi* (1929) (nşr. Büyük Erkân-ı Harbiyye IX. Deniz Şubesi), İstanbul 1934, tür.yer.; a.e. (1928-1939), İstanbul 1941, II, 27, 28; Ali Haydar Alpagut – Fevzi Kurtoğlu, *Türklerin Deniz Harp San'atine Hizmeti*, İstanbul 1939, III. Kısım, s. 52-57; Ali Haydar Alpagut, *Marmara'da Türkler*, İstanbul 1941, s. 16, 138; Uzunçarşılı, *Merkez-Bahriye*, s. 507-511, 528-546; Fahri Çoker, *Bahriye Mektebimiz*, Ankara 1973, s. VII; Sedad Hakkı Eldem, *Köşkler ve Kasırlar*, İstanbul 1974, II, 403-409; *Türkiye Maarif Tarihi*, I, 315-324; II, 436-439; IV, 1397-1401; Ali İhsan Gencer, *Bahriyede Yapılan İslahât Hareketleri ve Bahriye Nezâreti'nin Kuruluşu (1789-1867)*, İstanbul 1985, s. 114-117, 246-272; Halûk Şehsuvaroğlu, "110 Sene Evvel Kasımpaşa'da Açılan İlk Bahriye Mektebi", *Cumhuriyet*, İstanbul 30 Mart 1939; R. Ekrem Koçu, "Deniz Asker Okulları", *İst. A*, VIII, 4400-4405.



EMİN YAKITAL

### BAHİRİYE NEZÂRETİ

17 Mart 1867 tarihinde  
kaptanpaşalık teşkilâtının  
yerini alan müessese.

1839'da Tanzimat'ın ilânından sonra bahriyede girilen ıslahat hareketleri içinde Bahriye Meclisi'nin kuruluşunun ardından yapılan en önemli re-

form, Osmanlı devlet teşkilâtında uzun bir geçmişi olan kaptanpaşalık müessesinin lağvedilerek yerine Bahriye Nezâreti'nin kurulmasıdır. Ancak 1867'de kurulan bu nezâretle 1804 yılında teşkil edilen Umûr-ı Bahriyye Nezâreti'ni birbirine karıştırmamak gerekir. Çünkü 1804'te kurulan nezâret Tersane Eminliği'nin yerine geçmiştir. Kaptanpaşalığın kaldırılması fikri ilk defa 1845 yılında ortaya atılmıştı. Bu tarihte kaptanpaşalığa Tophâne-i Âmir'e olduğu gibi Bahriye Müşirliği denilmesi söz konusu edilmişse de bu teklif o zamanlar pek dikkate alınmayarak kaptanpaşalık unvanı Bahriye Nezâreti'nin kurulmasına kadar devam etmiştir.

Bahriye Meclisi'nin kurulmasından sonra bahriyede önemli değişiklikler yapılmakla birlikte tersane ve donanmanın idaresi ve malî yönünün düzenlenmesi henüz esaslı bir nizama bağlanamamıştı. Nitekim kaptanpaşanın malî yardımcısı olan Bahriye veya Tersane Müstesarlığı'nın 1861 yılında kaldırılması ile bu sorumluluk tamamen kaptanpaşanın üzerinde kalmıştır. Diğer taraftan yine bu yıllarda kaptanpaşanın üzerinde bazı ek memuriyetler de bulunmaktaydı. Bahriyenin malî, idarî ve askerî sorumlulukları yanında esas memuriyetine ilâve olarak birtakım görevleri de yürütmeye çalışan kaptanpaşa aynı zamanda Meclis-i Hâs üyesi idi. Zamanla denizciliğin daha da önem kazanması, denizcilik meselelerinin gün geçtikçe artması sebebiyle kaptanpaşa hem askerî hem de idarî ve malî işleri yürütmekte güçlük çekmekteydi. Bu durumu göz önüne alan sadâret makamı 11 Mart 1867 tarihinde bir takrir hazırlayarak bundan böyle kaptanpaşanın sadece Donanma-yı Hümayun'un kumandanı olmasını, idarî ve malî işlerin yeni kurulacak Bahriye Nezâreti tarafından yürütülmesini teklif etmişti. Nihayet çıkan irade ile Bahriye Nezâreti kurulmuş ve ilk nâzırlığa Hakkı Paşa tayin edilmiştir. Bu şekilde tersanenin malî işlerinin Bahriye Nezâreti tarafından yürütülmesine karşılık donanma kumandanlığı kaptanlık makamına bırakılmış oluyordu.

Bahriye Nezâreti'nin kurulmasından sonra bu nezârete bir muavin, bir de muhasebeci tayin edilmiş, ardından Bahriye Nezâreti'nin ve kaptanlık makamının görevlerini belirten nizamnâmeler hazırlanmıştır. Bahriye Nezâreti'ne tersane ve donanma ile ilgili bütün işlerin yürütülmesinde en büyük yardımcı ku-



Günümüzde Kuzey Deniz Saha Komutanlığı olarak kullanılan Bahriye Nezâreti binası - Kasımpaşa / İstanbul

ruluşlar Bahriye (Tersane) İdare ve Kumanda meclisleri idi. Bahriye nâzırı tersane ve donanmanın malî durumunu yürütmekte tam yetki ile hareket ediyorsa da bazı askerî konularda, özellikle asker alma işlemlerinde kaptanlık makamı ile ortak hareket etmek zorunda idi. Fakat kaptanlık makamı nezâretin kuruluşundan bir ay sonra kaldırılınca tersane ve donanma ile ilgili bütün işler Bahriye Nezâreti'nde toplanmıştır. Bahriye Nezâreti'nin idarî ve askerî işleri meclisler tarafından yürütülürken Bahriye Mektebi ile ilgili meseleler Mektebi Bahriyye Nezâreti, limanlarla ilgili her türlü hususlar liman memuriyeti (liman reisliği) tarafından idare ediliyordu.

İlk Bahriye Nâzırı Hakkı Paşa'dan sonra 1876 yılına kadar bu göreve gelenlerin hepsi "bahriye nâzırı" unvanı ile tayin edilmiştir. Fakat 7 Mayıs 1876'da ikinci defa olarak bahriye nâzırlığına tayin edilen Kayserili Ahmed Paşa zamanında nezâret tekrar kaptan-ı deryâliğe çevrilmiştir (3 Haziran 1876). Kayserili Ahmed Paşa yedi ay sonra azledilince yerine Çerkes Abdi Paşazâde Mehmed Rauf Paşa ikinci defa olarak bahriye nâzırı unvanıyla bu göreve tayin edilmiştir. Mehmed Rauf Paşa'dan sonra 26 Aralık 1877'de Mâbeyn-i Hümayûn ferikliği ve Harbiye Nezâreti de uhdesine verilerek bahriye nâzırı olan Said Paşa (Eğimli) ile ondan sonra 18 Nisan 1878'de ikinci defa bahriye nâzırlığına getirilen Morali İbrâhim Paşa bahriye nâzırı unvanını alarak bahriyenin başına geçmişlerdir. Morali İbrâhim Paşa'dan sonra 13 Mayıs 1878 tarihinde ikinci defa Bahriye Nezâreti'ne getirilen Ahmed Vesim Paşa, bahriye nâzırlığını tekrar kaptanpaşalığa çevirmiş, kendisi de "kaptan-ı deryâ" unvanıyla bahriyenin başına geçmiştir. Onun ardından gelen Hacı Râsim Paşa da kaptan-ı deryâ unvanını aldıktan sonra, 8 Ocak 1880'de bahriye nâzırı unvanıyla bahriyenin başına geçen